

Tady jsme doma

Barbora Folejtarová

JEFFERS, Oliver, 2019. Tady jsme doma – Planeta Země pro úplné začátečníky.

Praha: Pikola. ISBN 978-80-7549-902-8.

Anotace – Tematický celek je navržen do týdne, kdy v mateřské škole slavíme Den Země. Primárním záměrem je podporovat u dětí vztah k naší Zemi, přírodě, všemu živému a v konečném důsledku i k sobě navzájem a předat jim elementární poznatky o naší planetě a posilovat u dětí environmentální citění.

Cílová skupina – 3-5 let

Materiál vznikl za laskavé finanční podpory v rámci grantového řízení Otevřená výzva hnutí Otevřeno a nadačního fondu Abakus během projektu Interakce pedagoga s dítětem podporující kreativitu a kritické myšlení dětí.

PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra preprimární
a primární pedagogiky
Univerzita Karlova

Výchovné a vzdělávací cíle

Vzdělávací oblast	Dílčí cíle (co učitel podporuje)	Očekávané výstupy (co dítě dokáže)
Dítě a jeho tělo	Osvojení si přiměřených poznatků o těle. Rozvoj pohybových dovedností v oblasti hrubé i jemné motoriky Rozvoj smyslů.	Dítě pojmenuje základní části těla – hlava, ruce, břicho, nohy a ukáže, kde je má. Starší děti vyjmenují i další části těla, např. mozek, srdce, plíce, kosti Dítě dokáže natrhat papír, používá pinzetu Dítě na základě poslechu hudby rozliší tempo hudby. Dokáže podle hmatu rozeznat, co je ploché, hrbolaté, studené, teplé, špičaté, mokré, suché.
Dítě a jeho psychika	Schopnost naslouchání a vnímání krátkého textu. Schopnost reagovat na otevřené otázky. Porozumění textu.	Dítě udrží pozornost při četbě po přiměřenou dobu. Dítě odpovídá na otevřené otázky k textu. Dítě dokáže krátce shrnout, o čem jsme četli.
Dítě a ten druhý	Seznamování s pravidly ve vztahu k druhým lidem. Rozvoj kooperativních dovedností.	Dítě přiměřeně věku vysvětlí, jak se k sobě máme vzájemně chovat. Dítě pracuje v menší skupině a společně se domlouvá na řešení problému.
Dítě a společnost	Seznamování s prostředím, ve kterém dítě žije.	Dítě se respektuje rozdílnost druhých, popíše, v čem se jako lidé lišíme, co máme shodné.
Dítě a svět	Kultivace environmentálního vnímání.	Dítě vysvětlí rozdíl mezi pevninou a vodou, uvede příklady živočichů, kteří žijí v moři/na souši. Všímá si aktivně svého okolí.

Lekce 1

Potřebné pomůcky: kartičky s čísly, míčky a provázky, potravinová folie, čtvrtky, tempery, lana, míčky různých velikostí

Aktivity ve fázi Evokace:

Před čtením učitelka ukáže dětem obal knihy, kterou budeme společně číst. Pokládá otázku: „*Děti, o čem si myslíte, že si budeme tento týden číst a povídat?*“ (předvídání) Děti odpovídají na otázku a na základě obalu knihy odhadují, o čem asi kniha bude. Společně dojdeme k odpovědi, že si budeme povídat o naší planetě Zemi a o naší sluneční soustavě. Následně

Materiál vznikl za laskavé finanční podpory v rámci grantového řízení Otevřená výzva hnutí Otevřeno a nadačního fondu Abakus během projektu Interakce pedagoga s dítětem podporující kreativitu a kritické myšlení dětí.

učitelka vezme obrázek Země, kde jsou označené tři části (Antarktida, pevnina, oceán). Zeptá se dětí, co všechno už o Zemi a naší sluneční soustavě vědí (propojování) a jejich odpovědi zapisuje na pevninu (to, co máme pevné, upevněné). Do Antarktidy zapisuje, co by se děti chtěly o naší Zemi a sluneční soustavě dozvědět (neprozkoumané území, tajemná část Země). Zbývá oceán (moře vědění), kam později dopíšeme, co jsme se dozvěděli.

Aktivity ve fázi Uvědomění si informací:

„Naše sluneční soustava je jedna z bilionů slunečních soustav.“ **(Přerušení 1)** „Tak tedy... Vítej na naší planetě. Říkáme jí Země. Je to velká koule plující vesmírem a taky náš domov. To je ona!“ (držím Zeměkouli v ruce a zároveň ji vidíme na obrázku) „Zemi není vůbec snadné najít, protože vesmír je moc veliký. Na Zemi se dá dělat spousta věcí a spousta věcí je tuk vidění.“ **(Přerušení 2)**.

Přerušení 1 (vizualizace) Učitelka rozloží před děti kartičky s čísly 1, 10, 100, 1000 a 1 000 000 000 000. Vyzve děti k tomu, aby se dohodly a ukázaly, které číslo si myslí, že je asi bilion. (skupinová práce) Vidíme, že to je opravdu dlouhé číslo, oproti třeba 1 nebo 10, která už někteří z nás znají. Znamená to, že bilion představuje opravdu hodně moc slunečních soustav. Poté si na základě obrázku v knize vytvoříme vlastní sluneční soustavu, tu naši, pojmenujeme planety a zkusíme si chvilku obíhat okolo slunce, jako to dělají

planety naší sluneční soustavy. Nakonec se znovu posadíme, vezmu do ruky planetu Zemi a pokračujeme ve čtení. Zde by ještě byl prostor pro dramatizaci, kde bychom si mohli představovat, jak se asi cítí rozpálený Merkur nebo studený Neptun a jiné planety.

Přerušení 2 (propojování) Učitelka položí dětem otázku: „Děti, co všechno můžeme na naší Zemi dělat?“ „Co rád děláš ty?“ „A co nerad?“

Aktivity ve fázi Reflexe:

Znovu před děti položíme obrázek zeměkoule a na základě metody V.CH.D. (Vím – Chci se dozvědět – Dozvěděl jsem se) doplníme do oceánu, co nového jsme se dnes dozvěděli o sluneční soustavě a naší Zemi. (shrnutí)

Navazující aktivita

- **Vytvoření zeměkoule** formou malování přes folii
Pomůcky: potravinová folie, čtvrtky, temperové barvy – modrá, zelená a bílá. Děti rukama propojují přes folii barvy, které nakapeme na čtvrtku. Až z nich vznikne krásná zeměkoule.
- **Trhání papírků na následné aktivity** v dalším dni.
Pomůcky: barevné papíry – bílé, zelené a modré

Materiál vznikl za laskavé finanční podpory v rámci grantového řízení Otevřená výzva hnutí Otevřeno a nadačního fondu Abakus během projektu Interakce pedagoga s dítětem podporující kreativitu a kritické myšlení dětí.

Děti, které už mají hotovou zeměkouli, mohou pomoci s trháním papírků.

Navazující aktivita v rámci pobytu venku

Od prvního dne čtení se s dětmi aktivně staráme o to, aby nám na naší Zemi bylo dobře. Můžeme například ovlivnit, jak se nám bude líbit v naší městské části. Venkovní aktivita pro dnešní den: Sbíráání odpadků na vytyčené ploše pomocí tzv. chňapáku (tak jsme si pinzetu s dětmi nazvali).

Lekce 2

Potřebné pomůcky: šátek, různé předměty pro rozvoj smyslového vnímání, miska s vodou, různé předměty, které do moře patří a které ne, natrhané papíry, slunečnicová semínka, mixér

Aktivity ve fázi Evokace:

Na začátku lekce se zeptám dětí, co už vědí o naší Zemi a vesmíru, co si pamatují ze včerejška. Děti spontánně odpovídají a společně se tak vrátíme k tématu. (propojování)

Aktivity ve fázi Uvědomění si informací:

„Naše planeta je rozdělená na dvě dost odlišné části. Pevnina (skály a hlína) a oceány (spousta vody). Začneme pevninou. Když se rozhlédneš, pevnina je to, co vidíš kolem sebe. O pevnině už toho víme hodně. (Přerušení 1). Dále jsou tu moře a oceány... a tajemný svět pod hladinou a v hlubinách. O mořích taky víme ledacos, ale o tom ti povím později, až se naučíš plavat. (Přerušení 2). No a pak je tu obloha a celý vesmír. A to už je vážně hotová věda... A to pořád není všechno.“

Přerušení 1 (vizualizace) Učitelka směrem k dětem: „Děti, na obrázku vidíme, jaká může naše pevnina být. Jaká slova vás k popisu pevniny napadnou, když se na obrázek podíváte?“ Děti se zaměří na obrázek a spontánně sdělují své nápady. Vždy, když se ozve slovo, které je znázorněné na obrázku (suchá, horká, placatá, hrbolatá, špičatá, studená, mokrá), paní učitelka nechá dětem kolovat předmět, který odpovídá danému popisu (suchý písek, lahev s hodně teplým čajem, krabici od vajíček, která je na jedné straně hrbolatá a na druhé placatá, „špičatý“ a pichlavý kaktus, studený polštářek na chlazení podlitin). Děti si pojem ihned propojí s jeho významem. Starší děti zkusí říct, jaký je protiklad ke slovu horký, mokrá, placatý...

Přerušení 2 (vizualizace) „Děti, tatínek, který napsal tuto knihu poví svému synkovi, něco více o oceánech a vodách, až bude starší, ale vy už starší jste, a proto si teď společně vytvoříme takový malý oceán a něco si ukážeme.“

Na střed kruhu rozložíme modrý kruhový šátek a doprostřed dáme misku s čistou vodou. Do „oceánu“ přidáme ještě různé předměty. Některé do oceánu patří (mušle, korály, živočichové a ryby), jiné nepatří (plastové houbičky a jiný odpad). Společně s dětmi rozhodujeme, které věci bychom v oceánu nechali, a které ne. Zkusíme vyndat vše, co do

Materiál vznikl za laskavé finanční podpory v rámci grantového řízení Otevřená výzva hnutí Otevřeno a nadačního fondu Abakus během projektu Interakce pedagoga s dítětem podporující kreativitu a kritické myšlení dětí.

oceánu nepatří, a vidíme, že voda uprostřed kruhu je čistá, potom zkusíme do oceánu odpadky vrátit a co se stane? Voda v oceánu se zakalí (paní učitelka přilije do misky špinavou vodu).

Aktivity ve fázi Reflexe:

Učitelka vyzve děti, aby krátce shrnuly, co se dnes dozvěděly nového o pevnině a oceánech a děti spontánně odpovídají na otázku. Učitelka naznačí, že si zítra přečteme další část knihy, a tak ukončíme ranní kruh. (shrnování)

Navazující aktivita

- **Vyrábění „seed bombs“** z natrhaných papírků z předešlého dne.
Pomůcky: natrhané papíry (předem namočené ve vodě), slunečnicová semínka, mixér
Rozmixujeme jednotlivé barevné papíry na tři barevné kaše, do kterých nasypeme slunečnicová semínka. Děti z rozmixovaného papíru tvoří malé zeměkoule plné semínek – seed bombs.
- **Hmatový chodník** pro děti, které aktuálně nevyrábí, je připraven hmatový chodník, na kterém si mohou vyzkoušet různé povrchy.

Navazující aktivita v rámci pobytu venku

Znovu se zkusíme postarat o to, aby nám v našem okolí bylo hezky, a proto zasadíme na zahradě naší MŠ vyrobené semínkové bomby a budeme doufat, že nám časem vyrostou krásné slunečnice. Děti mají možnost zasadit bomby samy a ohmatat si půdu, která je součástí pevniny, a také bomby zalít vodou.

Lekce 3

Potřebné pomůcky: kartičky s čísly, míčky a provázky, potravinová folie, čtvrtky, tempery

Aktivity ve fázi Evokace:

Než začneme číst z knihy, zazpíváme si naši dobře známou píseň „Hlava, ramena, kolena, palce“. Když píseň ukončíme, učitelka se zeptá dětí, zda je na základě toho, o čem jsme zpívali, napadá, o čem dnes budeme číst z knihy Tady jsme doma. Děti se snaží dojít svými odpověďmi k tomu, že dnešním tématem budou lidé na naší planetě. (předvídání)

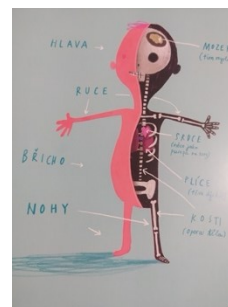
Aktivity ve fázi Uvědomění si informací:

„Na naší planetě žijí lidé. Každý člověk, jako třeba JÁ nebo TY, má tělo. (Přerušení 1). Kdo o své tělo dobře pečuje, nemusí shánět náhradní součástky. Na tvém těle totiž dorůstá jenom něco (nehty, vlasy). K životu člověk nutně potřebuje tři věci: jídlo (aby neumřel hladý), vodu

Materiál vznikl za laskavé finanční podpory v rámci grantového řízení Otevřená výzva hnutí Otevřeno a nadačního fondu Abakus během projektu Interakce pedagoga s dítětem podporující kreativitu a kritické myšlení dětí.

(aby neumřel žízni) a teplo (aby nezmrznul). My lidé jsme různí – malí i velcí, tlustí i hubení, bílí i černí. Ale třebaže vypadáme, chováme a se a vůbec se projevujeme každý jinak... pořád platí, že všichni jsme lidské bytosti.“ **(Přerušení 2)**

Přerušení 1 (propojování já-text) „Děti, podívejte se na obrázek. Poznáte části těla, na které ukazují šipky?“ „Znáte ještě nějaké další části našeho těla, které na tomto obrázku nejsou naznačeny?“

Přerušení 2 (vizualizace) Vytvoříme čtverec ze čtyř šátek – bílého, žlutého, černého a červeného. Máme čtyři panenky různých ras (europoidní, negroidní, mongoloidní, australoidní). Společně s dětmi zařazujeme panenky na jednotlivé čtverečky a povídáme si o tom, kde lidé, kteří jsou panenkám podobní, žijí, odkud pochází. Všechny panenky děti vzájemně propojí barevnými šátkami a mluvíme o tom, že i ve školce máme děti, které mají třeba jinou barvu kůže než my. Jsou to naši kamarádi. Rozdílnost je v pořádku a je krásná.

Aktivity ve fázi Reflexe:

Na konci dnešního čtení se učitelka ptá dětí:

„Znáš někoho, kdo je na první pohled jiný?“

„Setkal ses někdy s tím, že se někdo někomu posmíval? Za co?“

„Jak si myslíš, že bychom se k sobě měli vzájemně chovat?“

„Je důležité, jak vypadáme, jakou máme barvu kůže, jestli jsme vysokí nebo malí...? Proč?“

Následná aktivita:

Společně si u klavíru zazpíváme písničku „Co mě baví?“ (Žáček, J. a Jurkovič, P. (2011) *Jak se počítají kořata*. Portál)

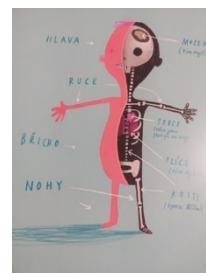
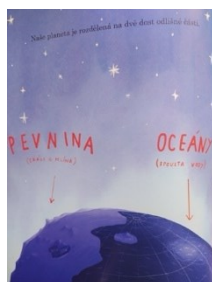
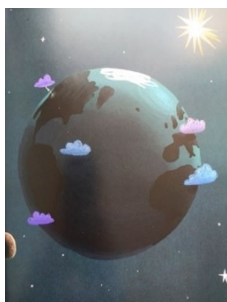
Lekce 4

Potřebné pomůcky: obrázky z knihy, zvuky vybraných zvířat (možno využít zvukové knihy či nahrávky)

Aktivity ve fázi Evokace:

Děti rozdělíme do tří skupin (v každé skupině jsou děti rozděleny tak, aby zde byli zástupci různých věkových skupin) a do každé skupiny dáme jeden obrázek. První skupina dostane obrázek zeměkoule, druhá pevniny a oceánu a třetí obrázek člověka. Každá skupina dá dohromady, co už ví o obrázku, který dostala, a popovídá o tom ostatním. (propojování)

Materiál vznikl za laskavé finanční podpory v rámci grantového řízení Otevřená výzva hnutí Otevřeno a nadačního fondu Abakus během projektu Interakce pedagoga s dítětem podporující kreativitu a kritické myšlení dětí.

Aktivity ve fázi Uvědomění si informací:

„Pak jsou tu zvířata. A ta teprve mají spoustu různých podob, velikostí a barev! Zvířata neumějí mluvit, ale to prosím neznamená, že bychom se k nim neměli chovat hezky!“
(Přerušeni 1) Když je člověk malý, moc toho nenamluví – a přitom se mu hlavou honí tolik otázek... Ale chce to jen trpělivost. Uvidíte, že se toho během života spoustu naučíte!“

Přerušeni 1 (vizualizace – sluch) Učitelka vyzve děti, aby se podívaly na stranu knihy, kde je namalováno mnoho zvířat. Každý vybere jedno zvíře, které se mu líbí, a pojmenuje ho. Poté pomocí Albi tužky pustí učitelka zvuky, která vydávají některá zvířata z těch, co mají děti před sebou na obrázku a děti odhadují, o které zvíře se jedná (zebra, had, želva, slon, opice, mrož).

Následuje společné procvičení motoriky mluvidel. Učitelka předvádí, děti opakuji:

- udělat rybu (vmáčknout tváře)
- špulení rtů (na kočkovité šelmy děláme ččč, čičiči)
- pohyb jazyka do kruhu (tygr se olizuje)
- roztahování rtů do široka (vlk cení zuby)
- napodobování žvýkání (kráva přežvýkuje)
- našpulit a roztáhnout rty (králík žere mrkev)

Aktivity ve fázi Reflexe:

Učitelka se zeptá dětí: „Jak si myslíte, že bychom se my lidé měli chovat ke zvířatům? Co od nás zvířata potřebují?“

Lekce 5

Potřebné pomůcky: vytisknuté fotografie, hudební ukázky Let čmeláka (Nikolai Rimsky-Korsakov) a Léto – Adagio (Antonio Vivaldi z cyklu Čtvero ročních období)

Aktivity ve fázi Evokace:

Před čtením učitelka vyskládá před děti vytisknuté fotky z uplynulého týdne. Děti společně vzpomínají, co vše jsme společně dělali, co jsme se všechno z knihy dozvěděli. (propojování – já – text)

Aktivity ve fázi Uvědomění si informací:

„Na světě to většinou funguje tak, že ve dne, když svítí sluníčko, děláme všechno možné. Jakmile večer sluníčko zajde, venku se udělá tma (podle toho, jak moc svítí měsíc) a my spíme.“

Materiál vznikl za laskavé finanční podpory v rámci grantového řízení Otevřená výzva hnutí Otevřeno a nadačního fondu Abakus během projektu Interakce pedagoga s dítětem podporující kreativitu a kritické myšlení dětí.

Nazdárek měsíčku! Některé věci tady na Zemi plynou pomalu. Většinou ale všechno uhání tryskem a s časem je třeba dobře nakládat. Život uplyne, ani se nenaděješ. **(Přerušení 1)** My lidé už jsme ušli dlouhou cestu, hodně je toho ještě před námi – a záleží i na tobě, jak nám to půjde. Na mnoho věcí si musí každý přijít sám. Je hezké podělit se o své poznání s ostatními. Země je sice veliká, ale žije nás na ní opravdu hodně. Proto bychom k sobě navzájem měli být ohleduplní. Potom se dostane na všechny. Tak toto je naše planeta Země. Musíme ji chránit, jinou už mít nebudeme **(Přerušení 2)**. Tolik pro začátek. Budeš-li mít nějaké otázky... stačí říct. Od toho tu jsem. A když já nebo nějaká moje knížka nebudeme po ruce... vždycky se najde někdo, na koho se můžeš obrátit. Na Zemi nikdy nebudeš sám.“

Přerušení 1 (vizualizace) Učitelka pustí dvě skladby – Let čmeláka (Nikolai Rimsky-Korsakov) a Léto – Adagio (Antonio Vivaldi z cyklu Čtvero ročních období). Děti rozhodují, která skladba je rychlá a která pomalá. Zkoušíme ťukat dřívky do rytmu.

Přerušení 2 (kladění otázek) Učitelka položí otázku: „Zkuste mi povědět, jakými způsoby můžeme naši planetu Zemi chránit a pomáhat jí?“ Děti verbalizují své návrhy.

Aktivity ve fázi Reflexe:

Po přečtení celé knihy se vrátíme opět k fotografiím z uplynulého týdne a učitelka se zeptá: „Co z toho, co jsme se tento týden dozvěděli, včetně dneška, se vám nejvíce líbilo?“ „Co se vám nejvíce líbilo z toho, co jsme společně zažili?“ „Je něco, co se vám nelíbilo? Proč?“

Následná aktivita:

Společně s celou mateřskou školou se sejdeme na zahradě, kde jsou připravená stanoviště, na kterých si děti budou moci prožít spolu s dětmi z ostatních tříd všechny živly naší planety. Navíc se děti mohou seznámit s novými zvířaty, jako jsou afričtí šneci nebo různé druhy brouků.

Materiál vznikl za laskavé finanční podpory v rámci grantového řízení Otevřená výzva hnutí Otevřeno a nadačního fondu Abakus během projektu Interakce pedagoga s dítětem podporující kreativitu a kritické myšlení dětí.